

УПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВ ДОКАЗОВОЇ МЕДИЦИНИ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПРИ ВИВЧЕННІ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ

Гуцаленко О.О.

Українська медична стоматологічна академія

Упровадження основ доказової медицини в навчальний процес при вивченні внутрішньої медицини сприятиме підвищенню рівня підготовки лікарів, які володіють сучасними методами діагностики і лікування хвороб внутрішніх органів і здатні застосовувати новітні досягнення медичної науки.

Ключові слова: доказова медицина, навчальний процес, внутрішня медицина.

The introduction of evidence-based medicine into the educational process in the study of internal medicine will increase the level of doctors training which have modern methods of diagnosis and treatment of the internal organs diseases and are able to apply the latest advances in medical science.

Keywords: evidence-based medicine, educational process internal medicine.

Важливе завдання вищої медичної освіти – підготовка освічених і висококваліфікованих лікарів, які здатні до самостійної діяльності, мають достатньо високий рівень теоретичних знань, професійних практичних умінь і навичок, а також володіють сучасними методами діагностики і лікування основних захворювань та здатні застосовувати у своїй практичній діяльності новітні досягнення медичної науки. З метою надання якісної медичної допомоги лікар має постійно самовдосконалюватися й опановувати сучасні досягнення науки і практики. Досягти цієї мети можна за умови широкого впровадження основних принципів доказової медицини (ДМ) у навчальний процес, особливо при вивченні клінічних дисциплін.

ДМ (англ. *evidence-based medicine*; син.: науково обґрунтована медична практика) – це використання в щоденній медичній практиці (у діагностиці, лікуванні й профілактиці) медичних технологій і лікарських препаратів (ЛП), ефективність яких доведена у фармакоепідеміологічних дослідженнях із застосуванням математичних оцінок імовірності успіху й ризику [1].

Одна з очевидних причин виникнення ДМ – збільшення обсягу знань у всіх напрямках медичної науки, зокрема в галузі клінічної фармакології. Потік медичної інформації постійно зростає – у світі видається близько 40.000 медичних і біологічних журналів, в яких публікується приблизно 2 мільйони статей щорічно. Практичні лікарі й медична спільнота гостро потребують критичної оцінки цієї інформації.

Щорічно в клінічну практику впроваджуються все нові й нові лікарські засоби. Вони активно вивчаються в численних клінічних дослідженнях, результати яких нерідко виявляються неоднозначними, а іноді й прямо протилежними. Найважливіша роль у відборі найбільш ефективних ЛП належить саме ДМ. ДМ – це добросовісне, точне і свідоме використання кращих результатів клінічних досліджень для вибору лікування конкретного пацієнта [3]. Нині Україною дедалі впевненіше крокує ДМ, яка є втіленням того, що називають лікуванням за правилами.

Широке впровадження в нашу повсякденну діяльність Інтернету відкриває безмежні можливості доступу до наукової інформації незалежно від того, де людина проживає. Сьогодні будь-який користувач Інтернет-ресурсів може швидко отримати відомості про сотні чи тисячі статей із цікавої для нього проблеми. Однак, щоб використувати отриману інформацію на практиці, її необхідно не тільки ретельно проаналізувати, а й узагальнити і подати в доступному вигляді для лікарів.

Ще однією з причин упровадження ДМ є зростання витрат на охорону здоров'я і брак коштів, що пов'язано з появою нових методів лікування і ЛП. Виникає необхідність у виборі препаратів із високою ефективністю. Адже раціональне використання лікарських засобів залежить від рівня професійної освіченості лікаря, уміння критично осмислювати пропонувану інформацію, а також від особистісних якостей лікаря. Отже, у реальній клінічній практиці лікар приймає рішення про які-небудь рекомендації для пацієнта на основі власного клінічного досвіду, найкращих доступних клінічних доказів медицини, отриманих із систематизованих досліджень, та індивідуальних особливостей пацієнта. Це – "свята трійця" ДМ. Результати ДМ не потрібно сприймати як обов'язкові для виконання (окрім випадків доведеної шкоди!). Їх потрібно брати до уваги і зіставляти з власним досвідом, контингентом хворих тощо.

ДМ зародилася наприкінці 80-х років як концепція нового клінічного мислення, і її можна визначити як новітню технологію збору, аналізу, синтезу і застосування якісної наукової медичної інформації, яка дозволяє приймати оптимальні клінічні рішення як із погляду допомоги хворому, так і економічної ефективності. Це розділ медицини, який базується на доведеннях, що передбачає пошук, порівняння, узагальнення і широке поширення доказів для використання в інтересах хворого. Основним гаслом ДМ стало впровадження таких принципів як оптимізація якості надання медичної допомоги з погляду ефективності та з погляду вартості [2;4].

Сучасний етап професійної підготовки майбутніх лікарів характеризується значним збільшенням обсягу і складності навчального матеріалу, прискоренням темпів його засвоєння.

Внутрішня медицина як навчальна дисципліна закладає основи для засвоєння студентами знань із профільних клінічних професійно-практичних дисциплін; формує вміння застосовувати знання з патології внутрішніх органів у процесі подальшого навчання та професійній діяльності відповідно до принципів ДМ. Особливість викладання клінічних дисциплін у вищих медичних закладах (ВМЗ) полягає перш за все в тому, що воно проводиться в умовах лікувальних закладів, а теорія має підкріплюватися щоденним відпрацюванням практичних навичок на конкретному хворому.

На 6 курсі студенти медичних факультетів №1, №2 і факультету підготовки іноземних студентів вивчають сучасну практику внутрішньої медицини шляхом курації хворих із основними симптомами і синдромами, різноманітним клінічним перебігом захворювань та їхніми ускладненнями. На практичних заняттях студенти вивчають сучасні підходи з діагностики, диференційованої діагностики, лікування, профілактики захворювань і основних симптомів/синдромів по кожному з розділів (субдисциплін) внутрішньої медицини, сучасні стандарти

діагностики і лікування, дані ДМ, а також невідкладні стани в клініці внутрішньої медицини. Сучасна практика внутрішньої медицини побудована таким чином, щоб дозволити студентам брати участь у веденні пацієнтів із синдромами/симптомами і невідкладними станами, що трапляються в клініці внутрішньої медицини. Студенти також мають можливість удосконалити клінічні уміння і навички. Ведення студентами 1-2 хворих із захворюваннями і станами, що відповідають тематиці заняття, з наступним обговоренням правильності встановлення діагнозу, проведення диференційованої діагностики і лікувальних заходів проводиться із застосуванням засад ДМ і відповідно до національних і європейських настанов і протоколів.

Принципи ДМ мають велике значення для викладання в медичних ЗВО і в правильному формуванні клінічних поглядів майбутніх лікарів. Знання про принципи ДМ потрібні кожному студенту, який мусить ще в стінах вишу навчитися критично аналізувати й інтерпретувати клінічні й наукові дані, які вміло будуть використовуватися в реальній клінічній практиці. Саме студенти і молоді лікарі, які не мають досвіду лікування хворих, найбільш схильні до впливу суб'єктивних чинників, тому в них досить легко формуються хибні (помилкові) уявлення про підходи до лікування тих чи інших захворювань. Отже, саме в медичних ЗВО слід прищеплювати прагнення до критичного аналізу наукової інформації й сучасної медичної літератури. До речі, в галузі викладання в ЗВО є ще одна гостра проблема: підручники, якими користуються студенти, зазвичай застарівають уже до моменту виходу в світ, бо для їх підготовки потрібно кілька років, а за цей період багато чого змінюється.

Клінічні аспекти ДМ слід викладати на всіх клінічних кафедрах, починаючи з кафедри пропедевтики внутрішньої медицини. На кафедрах терапевтичного профілю особливу увагу необхідно приділяти сучасним діагностичним критеріям захворювань і фармакотерапії пацієнтів. Згідно з наскрізною навчальною програмою дисципліни «Внутрішня медицина» для ЗВО МОЗ України останніх років (2015;2018) передбачено вивчення застосування різних методів діагностики і лікування на засадах ДМ. Викладання основ ДМ сприятиме ознайомленню студентів із рівнем лікувальної справи в розвинених країнах світу. У процесі вивчення основ ДМ майбутні лікарі зможуть опанувати навички створення індивідуальних, високоєфективних, безпечних і економічно обґрунтованих програм лікування хворих, навчатися раціонально поєднувати здобутки світової медицини з особистим досвідом.

Студентам слід засвоїти і постійно пам'ятати провідну вимогу клінічної епідеміології (методологічної основи ДМ): будь-яке клінічне рішення має ґрунтуватися на доказах і клінічних фактах, отриманих за результатами обстеження хворих. Кожен студент має добре засвоїти культуру клінічної оцінки наукових публікацій. Замість авторитетів у медицині настав час висококласних лікарів і науковців із глибоким знанням ДМ [5].

Наводимо перелік практичних навичок і вмінь, якими має оволодіти студент під час вивчення основ ДМ у закладах вищої медичної освіти України [5]:

- засвоїти основні принципи і технологію пошуку наукової інформації у фахових журналах, її оцінки, узагальнення і прийняття рішень щодо можливості використання її на практиці;
- оволодіти технікою комп'ютерного пошуку інформації в електронних базах світу, Кокрейнівських бібліотеках, на відповідних загальних і фахових сайтах;
- оволодіти навичками використання світового досвіду щодо діагностики, профілактики і лікування хворих, а також адаптації його відповідно до соціально-економічного статусу, що склався в Україні;
- оволодіти принципами створення алгоритму фармакотерапії певного захворювання і на його основі — індивідуальної програми лікування згідно з принципами ДМ.

ДМ — це ключ до вдосконалення сучасної системи охорони здоров'я.

ДМ — це нова ера розвитку науки і практичної охорони здоров'я, яку необхідно впроваджувати на різних етапах навчання студентів, лікарів, курсантів із метою підвищення ефективності й безпеки діагностики, лікування і профілактики внутрішніх хвороб [5].

Отже, впровадження і реалізація основ ДМ у навчальний процес при вивченні внутрішньої медицини сприятимуть підвищенню рівня підготовки лікарів, які володіють сучасними методами діагностики і лікування захворювань внутрішніх органів і здатні застосовувати новітні досягнення медичної науки.

Список використаної літератури

1. Доказова медицина. Фармацевтична енциклопедія. Режим доступу до журн.: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/2565/dokazova-medicina>. Назва з екрана.
2. Кисельов С. М. Основні принципи доказової медицини: навч. посіб. / С. М. Кисельов. — Запоріжжя: ЗДМУ, 2018. — 117 с.
3. Наказ № 751 МОЗ України від 28.09.2012 р. «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України».
4. Нетяженко В. З. Доказова медицина: кому та що потрібно доводити? /
5. В.З. Нетяженко // Мистецтво лікування. — 2013. Режим доступу до журн.: <https://m-l.com.ua/?aid=37>. Назва з екрана.
6. Основні принципи доказової медицини («Evidence-Based Medicine») / Компендіум. Лікарські препарати. Дата додання: 28.08.2019 р. Режим доступу до журн.: <https://compendium.com.ua/uk/tutorials-uk/vnutrishnya-meditsina/1-rozdil-osnovni-printsipi-dokazovoyi-meditsini/1-osnovni-printsipi-dokazovoyi-meditsini-evidence-based-medicine/> Назва з екрана.